

KOIVISTON viesti

Nro 9 Syyskuu 2009

Koivistolaisten kotiseutulehti vuodesta 1944 lähtien

Koiviston yhteiskoulun evakkovaelluksesta löytyi mainio karikatyyrisarja.

Hilda Myyryläisen jäämistöstä Aila Salolle päätyneiden alkuperäispiirrosten piirtäjää ei tiedetä. Onko Koiviston Viestin lukijoilla tietoa tai arvelua siitä kuka lahjakas piirtäjä on ollut?

Kuvasarjaan kuuluu neljä piirrosta. Toiset kaksi on katsottavissa takasivulla.

s/v Thorvaldsen - koivistolaisten merimiesten ”koululaiva”.

Tämä on kertomus Usko Ivaskan purjehduksilta koivistolaisella kuunariparkki s/v Thorvaldesnilla ja erityisesti sen viimeiseltä purjehduskaudelta 1939.

Tanskan valtio tilasi s/v Thorvaldsenin kuljettamaan postia Tanskan, Islannin ja Grönlannin välille. Laiva oli rakennettu Ruotsin Karlsbodassa 1868. Laivamestarina oli ollut H.Olsen. Laiva oli erittäin vahva ja rakennettu tamesta. Sen pohja oli erityisesti vahvistettu kahden tuuman lehtikuusiplankuilla vesilinjaan saakka, jotta alus voisi kulkea myös jäiden joukossa. Thorvaldsenin mitat olivat: brutto 273,15 tn, netto 231,99 tn, pituus 39,87 m, leveys 8,33 m ja syvyys 3,87 m. Se oli alun perin rikattu kolmimastoparkiksi. Nimensä laiva sai kuuluisan tanskalaisen kuvanveistäjän Thorvaldsenin mukaan. Ahteripeili oli hänen suunnittelema. Sitä kiersi kukkakranssi ja keskellä oli itse Thorvaldsenia esittävä relieffi ja joitain kirjaimia. Värytykseltään se oli mustapohjainen, ja ornamentit olivat keltaiset ja vihreät. Tanskalaiset olisivat 30-luvulla ostaneet peräpeilin ja tehneet tilalle uuden, mutta laivan omistajat Seppäläiset eivät suostuneet kauppaan, vaikka hinnaksi oli luvattu 25 000 mk.

Thorvaldsenin osti Koivistolle vuonna 1928 A.K.Seppinen & K:nit ja mukana ostamassa oli myös Kemppi. Samalla laivan rikki muutettiin kuunariparkiksi: keulamastossa oli raakapurjeet ja isossa ja mesanimastossa oli kahvelipurjeet. Alus oli koko ajan siitä lähtien koivistolaisessa omistuksessa. Kun itse olin -35 Thorvaldsenissa matruusina, omistajina olivat myös Pöykäri ja Karvonen Johanneksesta. He olivat entisiä merimiehiä, jotka olivat aikoinaan jääneet maihin Amerikkaan ja tienanneet siellä hyvin rahaa. Palattuaan takaisin Suomeen he olivat ostaneet melkein puolet Thorvaldsenin omistajuudesta.

Olin kesällä -35 mönsträttynä Thorvaldseniin matruusiksi. Kävimme silloin myös Leningradissa, ja siltä retkeltä on kesäinen kuva, missä laivan silloinen miehistö, ”för om masten”, on Thorvaldsenin kannella, Kuva 1. Kuvassa ovat vasemmalta: Usko Ivaska, Kalle Sihvonen, Aulis Kemppi, Ferdinand Nyberg, Ahti Harjula. Minusta tuli myöhemmin yliperämies, Kallesta perämies, Au-

S/v Thorvaldsen purjehtimassa täydessä rautaromu lastissa Uraan salmessa kohti Viipuria.

S/v Thorvaldsenin pienoismalli. Sen on 60-luvulla tehnyt koivistolaisen Anton Kukon poika Sulo Kukko Aurasta.

liksesta, Fredinandista ja Ahtista tuli merikapteenit. Muun muassa nämä merimiesurien kehitykset oikeuttavat kutsua Thorvaldsenia koivistolaisten merimiesten koululaivaksi. Kävin Aulis Kempin kanssa yhdessä aliperämiesluokan Viipurin merikoulussa. Hän oli koulukortteerissa meillä, kun asuin silloin itse myös Viipurissa. Aulis muutti Ruotsiin sodan jälkeen ja kävi loput merikoulun luokat siellä. Kuvasta puuttuu Martti Tuuli, joka kuului myös porukkaan ”för om masten”. Meillä oli silloin Leningradissa Martin kanssa melkoinen seikkailu.

Toinen kuva samalta kesältä (-35) on otettu Salakkalahdessa, Kuva 2. Siinä on koko sen kertainen miehistö, vasemmalta lukien: timperi Viljo Pyökäri, päällikkö Antti Simola, matruusit Ferdinand Nyberg, Kalle Sihvonen, Usko Ivaska, Martti Tuuli ja perämies Uno Soukka.

Kolmannessa kuvassa Thorvaldsen seilaa täysissä purjeissa romurautalastissa Uraan salmessa matkalla Viipuriin.

Huhtikuun 11. 1939 minut mönsträttiin 1. perämieheksi Thorvaldseniin. Päällikkönä oli Anton ”Tupakka” Ratia, kokkina Alex Sutela. Redarin poika Jussi Seppinen oli myös mukana. Ensimmäinen lasti oli parruja Vi-

ipurista Rostockiin. Thorvaldsenissa oli pohjapainolastina kiviä, sellaisia miehen pään kokoisia. Ne olivat ruuman pohjalla kenselin molemmin puolin, mutta niistä oli osa sellaisia, joilla laiva piti trimmata. Sen ollessa tyhjänä kivet kannettiin keulaan ja ennen lastausta ne kannettiin ahteripiikkiin. Laivassa oli tätä varten kantolavoja, joilla tämä kivien kanto suoritettiin. Purjehdimme Koivistolta Tuppuraan, josta hinaaja veti meidät Salakkalahteen, Revonhännän laituriin, jossa lastasimme. Stuvareina oli jälleen Porkan saaren Tuutit poikineen. Saatuaamme täyden lastin parruja, hinaaja veti meidät jälleen Tuppuraan, josta alkoi varsinainen purjehdus Saksaan. Ilmat olivat suotuisat ja matka taittui viikossa Rostockiin. Joku päivä ennen Thorvaldsenia oli moottorilaiva Venus lähtenyt myös Viipurista parrulastissa Rostockiin päällikkönään Konsta Tuuli. Rostockissa tapasimme jälleen Venuksen. Lastin purettuamme lähdimme takaisin Viipuriin. Jälleen meillä oli suotuisat ilmat ja vetävät tuulet. Runsaan viikon kuluttua olimme jälleen Tuppuran selällä. Tuulen ollessa vetävä purjehdimme läpi Uraan salmen aina Viipurin satamaan asti. Linnansillan viereen laskimme ankurin alas ja kiinnitimme laivan

laituriin. Se purjehdus oli kipurin merimiestaidon näyte.

Laiturilla oli meklari Kallio meitä vastassa ja toivottamassa tervetulleeksi, kysyen ”Oletteko nähneet Venusta?” Venus oli kolme päivää aikaisemmin lähtenyt ulos Rostockista Ruotsiin Sölvesborgiin lastaamaan tulenkestäviä tiiliä Viipuriin viettäväksi. Venus oli moottorilaiva ja siinä oli hyvä kone. Kippari, ”Tupakka” Ratia sanoi mahtavasti rintoja nostellen: ”Kyllä me se nähtiin tuolla Itämerellä, mutta kun meillä ei ollut sopivaa hinausköyttä, niin emme voineet ottaa sitä hinaukseen, kun me siitä ohi seilattiin. Kyllä Venus vielä ehtii tällä viikolla Viipuriin!”

Toiseksi matkaksi tuli mukaan 2. perämieheksi Aulis Kemppi. Lastasimme jälleen Revonhännän laiturissa täyden lastin parruja Saksaan. Tällä kertaa Eckenfördenin kaupunkiin vietäväksi. Se sijaitsee Saksassa hieman Kielin kaupungin pohjoispuolella. Veljeni Unto oli silloin saanut paikan ulkoministeriöstä, Helsingissä.

Muistelen serkkuni Martin elämää.

Martti Johannes Matikka on poissa:

25.12.1929 - 29.6.2009

Martti Johannes Matikka syntyi Koiviston Saarenpäässä joulupäivänä vuonna 1929 Toivo Matikan ja Delilan os. Seppinen ensimmäisenä lapsena. Vuonna 1932 perheeseen syntyi veli Pertti.

Martti oli noin 10-vuotias kun perhe lähti ensimmäisen kerran evakkoon. He palasivat takaisin välirauhan aikana mutta joutuivat pian uudelleen lähtemään evakotaiपालeelle.

Martin perhe asettui ensin Särkisaloon monien muiden karjalaisten ja sukulaisten tavoin. Martin isä Toivo oli merimies, joka purjehti pääasiassa Itämerellä Nurminen Oy:n laivalla nimeltä Leena.

Martin ollessa 15-vuotias Leena hävisi Gotlannin rannikolla matkalla Tanskaan Oletettavasti koko miehistö hukkuu.

Äiti Delilalle jäi kaksi keskenkasvuista poikaa kasvatettavaksi. Hän osti talon Turusta, Vaapukkatieltä,

jonka suuri ja kukoistava puutarha on vielä monen sukulaisen muistoissa.

Martti halusi kulkea isänsä Toivon jalanjälkiä ja lähteä merille. Tähän äiti Delila myöntyi raskain mielin. Martti pääsi töihin Nurmisen varustamoon ja purjehti kaikilla valtamerillä ja maanosissa Austraaliaa lukuunottamatta. Laivapestiensä välissä Martti kävi armeijan Suomen laivastossa.

Itse olin vielä pikkutytö Martti serkkuni kyntäessä maailman meriä. Muistan lukuisat kerrat kun Marttia odotettiin kotiin. Delila-täti oli odotuskuumeessa, hän leipoi ja valmisteli kaikin tavoin poikansa kotiin tuloa.

Martti kertoi meille kokemuksistaan kaukaisissa

maissa ja Delila-täti esitteli ylpeänä Martin tuomia tulla-liaisia. Erityisesti mieleeni ovat jääneet perhosten siivistä tehdyt taulut. Katselin niitä usein ja mielikuvitukseni lensi kaukaisiin maihin.

Sain Martilta erään arvokkaimmista lahjoistani, PALMOLIVE saippuan. Se tuoksu, se paperipakkaus. En ollut koskaan saanut mitään sellaista. Pidän saippuaa piilossa, otin sen esiin vain ihaillakseni sen tuoksua ja kaunista paperipakkausta. En unohda sitä koskaa.

60-luvun vaihteessa Martti jäi maihin. Hän oli ensin muutamia kuukausia Ruotsin Bore laivoilla ja tämän jälkeen pурсimiehenä Wärtsilän telakalla ja Rettingillä.

1966 Martti tapasi satakuntalaisen (karjalaista syntyperää) Irjan, he viettivät 1968 häitään ja heille syntyi poika Kari. He asuivat ensin Vaapukkatiellä Martin kotona, josta he muuttivat Uittamolle ja sieltä sitten Luumutielle, Vasaramäkeen omaan taloonsa. Martin poika Kari avioitui Katjan kanssa ja he saivat pojat Aleksis ja Anton ja niin Martista tuli vaari.

Martti oli ahkera, osava ja tarkka mies, hänellä oli

aina pilke silmäkulmassa ja kaskut mielessä, joilla hän hauskutti niin lapsia kuin aikuisiakin sukulaivierailuilla.

Oma saari ja mökki Turun saaristossa olivat Martille erittäin tärkeitä, olihan hän Saarenpään poika ja viettänyt lapsuutensa meren äärellä ja nuoruutensa merillä. Mökillä hän saunoi, kalasti ja rentoutui perheensä parissa. Vuonna 2000 Martti oli viimeisen kerran rakkaalla saarellaan.

Vuodesta 1998 alkoi Martin pitkä ja kivulias vaihe elämässään, jonka hän kantoi suurella kärsivällisyydellä. Irja hoiti Marttia kotona lähes loppuun asti poikansa Karin ja miniänsä Katjan avulla.

Martti lähti viimeiselle purjehdukselleen 29.6.2009 ja pääsi rauhan satamaan.

Martti oli arvossa pidetty sukumme jäsen. Häneltä saimme paljon tietoja ja kuva-arkistoa Koivistosta, Saarenpäästä menettämätämme Karjalasta. Olemme siitä hänelle kiitollisia.

Martti on poissa, hän jätti tyhjän paikan.

Wien 17.8.2009

Marja Liisa Wolf, Seppisen ja Reitinsukuseuran puheenjohtaja

– Puheenjohtajalt' iteltää –

Olipa mielenkiintoinen uutinen

Uutisen mukaan muutamit liikemiehet ovat tehneet valtauksen Suomenlahdelta paikasta, johon pitäisi laskea venäläisten kaasuputki. Näin yksinkertaista se on. Jos uskot haistavasi malmia tai öljyä sen kun vaan valtaamaan alue tutkimuksia varten. Hanke on varmasti pannut monet raapimaan päätä ja ihmettelemään ovatko valtaajat tosissaan ja mitä se merkitsee lopulta kaasuputkihankkeelle vai merkitseekö mitään.

Vielä mielenkiintoisemmaksi juttu muuttuu, kun valtaajat ovat ilmoittaneet olevansa valmiit luopumaan suunnitelmistaan, jos Karjala palautetaan Suomelle. Sanotaan, että tätäkin asiaa vakavasti pohdittaisiin Venäjällä. Ensi kuulemalta juttu vaikutti aprillilta, mutta kun aprillipäivä on mennyt jo ajat sitten, lienee pakko uskoa, että jossain ollaan tosissaan. No ratkaisipa kerralla myös Koiviston kirkon ongelmat, kun voitaisiin ryhtyä heti omatoimisesti muuttamaan sitä alkuperäiseen tarkoitukseensa ja uuteen kukoistukseen. Vakavasti ottaen nyt tarvittaisiin lisää rahakkaita ruhtinaita, jotka olisivat valmiita satsaamaan kirkon jatkosaneeraukseen, kun kattokin on jo kauttaaltaan kunnossa.

Koivisto on monille, varsinkin vanhemmille karjalaisille rakas paikka ja muistoissa varmaan lähes paratiisi. Luonnoltaan se on myös monimuotoinen. Sattuipa käteeni alkukesästä Helsingin Yliopiston luonnontieteellisen keskusmuseon lehti "Lutukka". Siinä julkaistiin Pertti Uotilan mielenkiintoinen artikkeli "Kasviretki Koiviston saarille". Se kuvaa Koiviston saarten kasvillisuutta ja siihen liittyvää tutkimusta aina 1850-luvulta alkaen. Artikkelin osoittaa sekä kuvin että sanoin Koiviston kasvillisuuden monimuotoisuuden ja paljastaa myös muutamia harvinaisuuksia. Juttu kannattaa ehdottomasti lukea. Uskon, että Lutukan no 1/2009 saa halutessaan luonnontieteellisestä keskusmuseosta tai ainakin kyseisen artikkelin kopion. Minullakin muutama lehti on varastossa niiltä peruiltä, kun Pertti Uotila piti aiheesta luennon Koivisto-seuran 60-vuotisjuhllilla viime syksynä. Mielenkiintoinen keinutuolimatka Koiviston luontoon.

Juha-Veikko Kurki

Sisaremme

Mirja MONTONEN

os. Saukkokangas

s.29.4.1915 Saarenpää
k. 2005 Tesjoki

Jenny LUNDGREN

os. Saukkokangas

s.5.5.1924 Saarenpää
k. 2007 Göteborg

*Niin kuin muuttolintujen tie
kotoa kauas matka vie.*

Lämmöllä muistaen:

Ester sisko

Valto veli

Unto Montonen

Sukulaiset

Suomen Koivisto-Seura r.y.
Perustettu 1948

Toimii koivistolaisten yhdysseitteenä
- järjestää kotiseututilaisuuksia
- harjoittaa julkaisutoimintaa
- suorittaa kotiseutukulttuuriin liittyvää kokoamista ja tallentamista.

www.koivistolaiset.net

Puheenjohtaja, Juha-Veikko Kurki

Koivistontie 2 C, 02140 Espoo
puh. 09-541 6751, 0400-601 838

Varapuheenjohtaja, Tuula Koppinen
Rauhalanpuisto 10 B 36, 02230 Espoo
puh. 050-516 5651

Sihteeri, Virpi Huhtanen, Ahtaanmäki 1A2,
02280 Espoo. puh. 0440-501 806
virpi.huhtanen@kolumbus.fi

varalla Risto Kaukiainen, Helsinki

Taloudenh. Karjalan Tilikeskus/
Ratakatu 47, 53100 Lranta p. 05-5448850

Perinnetoimikunta, Jorma Simola pj.

Proomukatu 6 A 14, 15140 Lahti
puh. 040-564 9341

Taidetoimikunta, Leena Airaksinen pj
Metsäpirtintie 10 A 1, 02130 Espoo
puh. 050-548 1601

Senioritoimikunta, Helge Teikari pj
07190 Halkia
puh. 019-664 8112

Hallituksen muut jäsenet:

Hannu Veijalainen, Lahti. 03-228 5621
varalla Raimo Kyytsönen, Mäntsälä

Eero Ahtikari, Piikkiö. 050-525 5174

varalla Airi Saarinen, Turku

Seppo Mäkinen, Anjalankoski. 040-506 0430

varalla Martti Karvonen, Kausala

Esko Kaukiainen, Tuusula. 0400-800 752

varalla Pertti Hämäläinen, Espoo

Riitta Nurmi, Porvoo. 041-455 8885

varalla Marja-Leena Montonen, Porvoo

Hanna Silfver, Piispanristi. 02-243 2940

varalla Tuula Agge, Parainen

Tuula Raukola, Kotka. 044-522 8098

varalla Mirja Haapanen, Hamina

Koivisto-säätiö:

Hallituksen pj. Sirpa Taskinen

Intiankatu 11, 00560 Helsinki

puh. 09-797 011

Säätiön asiamies Pertti Hoikkala

Vanha Veckjärventie 11, 06150 Porvoo

puh. 040-583 5397

koivisto-saatio@kolumbus.fi

jatkuu sivulta 1

Hän kävi minua tervehtimässä laivalla Viipurissa ja kertoi saaneensa komennuksen Pariisiin, Suomen suurlähetystöön. Hän oli iloinen siitä. Hänen työpaikkansa kunniaksi kohotettiin maljat, ja lasin tyhjennyttyään Unto heitti sen pirstaleiksi lattialle nurkkaan ja sanoi jättävänsä Suomen rannat pitkäksi aikaa. Hänen ennustuksensa toteutuikin 100 prosenttisesti. Alas matka Eckenfördiin meni jälleen nopeasti, kahdeksassa vuorokaudessa. Siihen aikaan sodan tuulet puhalsivat jo Saksassa. Kun olimme melkein tyvenessä Flensburgin lahdella, siellä oli myös saksalaisia sotalaivoja harjoituksissa. Yksi niistä, iso torpedovene ajoi meidän viereemme ja kuulutti, että Thorvaldsen on heidän harjoitustensa tiellä. "Pankaa kone käymään ja ajakaa pois!" Kippari levitti käsiään ja huusi: "Wir haben kein Maschin (meillä ei ole konetta)!" Tämän jälkeen sotalaiva ajoi aivan meidän kylkeen ja ilmoitti hinaavansa meidät satamaan. Kippari sanoi, ettei hänellä ollut rahaa millä maksaa. Saksmanni ilmoitti, ettei hinaus maksa mitään. Niin alkoi hinaus kohti satamaa. Kippari otti itse ruorin ja komensi kaikki miehet laittamaan seilejä kiinni. Jonkun matkaa kuljettuamme ajoi vielä toinen moottoritorpedovene sivulle ja sanoi matkan joutuvan liian hitaasti ja pyysi toisen hinauskaapelin. Kun nämä kaksi sotalaivaa hinasi meitä, niin silloin sitä menttiin. Ollessani siellä keulapakalla huomasin, kuinka vesi ryöppysi keulan edessä ja tuli jo ankkuriklysseistä täkille. Thorvaldsen ei koskaan ollut kulkenut sellaista vauhtia. Kipparin seisossa ruorissa, tupakkamälin syljen valussa pitkin suunpieliä, ja hänen merimieshuivinsa liehuessa kaulan takana viirinä pääsimme satamaan ilman hinaajamaksuja. Sotalaivan pojat saivat kuitenkin palkaksi tupakkaa ja pari pulloa jaloviinaa.

Eckenfördessä paikallinen shipsander (= laivan muonittaja), jolta ostimme ruokatavarat arveli, että sota on tulossa. Hänellä oli kaksi tyttärtä ja kehotti panemaan rahat tyttäriensä tilille, joka oli suomalaisessa pankissa. Purettuamme lastin lähdimme matkalle Suomeen, Kemiin. Ennen lähtöä olimme ottaneet proviantin mukana jonkun verran "konterpankkia" (pirtua) Suomessa myytäväksi. Näin keskellä kesää heinäkuussa oli kauniita ilmoja ja vaihtelevia tuulia. Matka Kemiin kesti pari viikkoa. Kemissä lastattiin "splitved" lankunpätkiä vietäväksi Tanskan Mittelfartiin, mikä on Jyllannin ja Fyn-saaren välissä olevan Pikku-Beltin rannalla. Tanskalaiset tekivät laudanpätkiä oteltaukoita. Lastauksen eli stuuvauksen Kemissä suoritti naisporukka, mikä oli erikoista, koska normaalisti laivan miehistö

lastasi ja purki lastin. Lastaus kävi hitaasti, vaikka meillä oli noin 30 naista mukana lastaamassa. Olimme redillä ankkurissa, jonne hinaaja toi lastin proomuissa ja samalla lastausakat. Heillä oli myös nainen pomona. Ei mies olisi sellaiselle akkalaumalle mitään mahtanut. Kylä siinä päivän mittaan kävi poru ja meteli. Kapyysissa he saivat keittää kahvia. Eväät heillä oli mukanaan. Työajan jälkeen vei hinaaja heidät takaisin kaupunkiin.

Kemissä oli kauppiaina lankomiehene August Rastas. Hän järjesti vapaapäivänä retken Simojoen ulkopuolella olevalle Halttari nimiselle saarelle. Siellä paikalliset kalastajat kalastivat lohta isoilla rysillä. Halttari oli kalastajien tukikohta, ja siellä oli mm. kivinen kellari täynnä isoja saaveja, missä olivat lohet suolatuina ja odottivat vientiä Ruotsin puolelle. August sanoi, että hän järjestää kyllä reissun, mutta te saatte hommata konjakit mukaan. Kalastajat eivät kuulemma juo muuta kuin konjakkia. Ei meillä laivalla ollut konjakkia, mutta Thorvaldsenin kippari "Tupakka" Ratia sanoi, että tehdään konjakkia. Hän meni laivan kapysiin ja alkoi ruskistaa sokeria paistinpannulla. Sen hän sitten liuotti veteen ja pirtuun, ja niin oli "laatukonjakki" valmiina otettavaksi mukaan.

Seppisellä oli myös rautainen tervahöyry Tempo, jonka kipparina oli Alex (Terva)Tervahartiala ja konemestarina Oskari Hanttu. Molemmat miehet olivat myös Koivistolta. Samaan aikaan, kun Thorvaldsen oli Kemissä, oli isäntä Armas A. Seppinen käymässä Lapissa. Hän päätti poiketa katsomaan laivojaan Kemin satamaan. Kun koivistolaiset merenkulkijat tapasivat toisensa päättivät he mennä Kauppseuraan syömään. Ruoan ohessa nautittiin myös ruokajuomia. Kempin poika Aulis, joka oli mukana Thorvaldsenissa seilaamassa praktiikkaa, oli myös omistajien mukana ravintolassa. Minä olin jäänyt laivaan vahtimieheksi. Ravintolaillan jälkeen kulkivat ukot hyvällä tuulella koko kadun leveydellä, takin napit auki ja Borsalino-hatut takaraivolla moottorivenesatamaan ja sieltä laivaan. Kippari esitteli laivaa ja kehui sitä kovasti. Muistan, kun Oskari Hanttu halvällä katseli ympäriinsä ja kehui, että tämä on komea laiva, tällainen raakapurjelaiva. Silloin Aulis Kempin sanoi, että osta pois osuuteni. Ukot siinä sitten jatkoivat pörismistään, ja lopulta kauppa tuli aikaiseksi. Ajattelin silloin yöllä, että eihän se ole muuta kuin ukkojen juttuja ja siinä tilassa. Eikös mitään, Sep-pinen sanoi seuraavana aamuna, että tulkaa salonkiin niin tehdään kauppakirja. Niin se tehtiin ja Hanttu osti Kempiläisten osuuden laivasta.

Kesäinen kuva s/v Thorvaldsenin kannelta Leningradissa 1935. Vasemmalta: Usko Ivaska, Kalle Sihvonen, Aulis Kemppe, Fredrik Nyberg ja Ahti Harjula.

S/v Thorvaldsenin miehistö 1935 kuvattuna Salakkalahden rannalla. Vasemmalta: timperi Viljo Pyökäri, päällikkö Antti Simola, matruusit Ferdinand Nyberg, Kalle Sihvonen, Usko Ivaska, Martti Tuuli ja perämies Uno Soukka.

Kutsumanimensä "Tupakka" Antton Ratia oli saanut siitä, että hän koko ajan pureskeli sikarinpätkiä suussaan. Sylki valui pitkin suunpieliä, ja hän joutui siksi syljeskelemään jatkuvasti. Meillä oli Thorvaldsenissa -39 alkuvuodesta vanha, Keskisaaresta kotoisin oleva kokki Sutela laivalla. Hän piti jööttä myös ahterissa ja komensi myös "Tupakkaa", että siinä on sylkikuppi, sylje sinne äläkä pitkin tääkiä ja turkkia (hytin lattia).

Matka Tanskaan sujui suotuisissa tuulissa, kymmenessä vuorokaudessa. Ahvenanmerellä oli matkustajalaiva Oihonna vähällä ajaa meidän päälle. Se oli niin lähellä, että kun "Tupakka" suutuspäissään heitti Oihonaa kohti laudanpätkän, kuului lasien helinä. Kippari totesi, että: "Kyllä kai ne nyt heräsivät, kun grogilasit särkyivät". Pikku-Beltin pohjoisuulta hinaja veti meidät Mittelfartin satamaan. Siellä Thorvaldsen herätti kiinnostusta paikallisissa ihmisissä, sillä olihan laiva alun perin tanskalainen ja nimeltään Thorvaldsen. Lastin purkaus tapahtui taas miehistön voimilla. Täkkilastin purkaus sujui nopeasti, mutta kun laivassa oli vain käsivinski, oli lankun pätkien heitto ruuman pohjalta täkille ja sieltä laiturille hidasta ja raskasta. Laiturilla oli koko ajan joutilaita ja uteliaita koulupoikia aikaansa tappamassa. Kun suurin osa lastista oli purettu, ja ruumassa oli vielä jonkin verran laudanpätkiä jäljellä Tupakka houkutteli pojat ruumaan heittämällä sinne karamelleja. Kun

pojat oli saatu alas ruumaan, nosti Tupakka leidarit (narutikkaat) ylös ja sanoi, että pois pääsette vasta kun loppulasti on purettu.

Kun lasti oli purettu Tanskassa elokuun lopussa, purjehti Thorvaldsen tyhjänä Kotkaan, mistä oli tarkoitus ottaa pitkätaival Saksaan. Toinen maailmansota oli alkanut syys-elokuun vaihteessa ja sotaa oli käyty jo muutama päivä, kun tulimme Kotkaan. Siellä oli odottamassa sähkösanoma Koivistolta konttorista, että sota on rikonut certerpartin (= rahtisopimus) ja siksi lastin viemisestä Saksaan ei tule mitään. Odottakaa Kotkassa tarkempaa oorderia. Olimme redillä Kotkassa melkein viikon verran. Siten tuli uusi sähkösanoma, että purjehtikaa kotisatamaan Koivistolle talvehtimaan. Se oli Thorvaldsenin viimeinen seilaus Suomen lipun alla. Tulimme Koivistolle kirkonlahteen ja tavai jaakar (ankkuri laskettiin). Laiva jäi sinne redille, ja miehistö sai siellä ulosmaksun. Koska kotitaloni oli aivan lahden rannalla, jäin laivalle vielä vahiiksi ja laittamaan sitä talvikuntoon. Tehtäviini kuului mm. kosteiden purjeiden levittäminen ruumaa kuivumaan. Thorvaldsen oli hyvässä kunnossa oleva laiva ei-

kä vuotanut ja siksi sitä ei tarvinnut koko ajan pumpata, mikä oli tavanomaista työtä puisissa purjelaivoissa. Laivassa oli myös kaikenlaista muuta huoltotyötä mitä päivittäin tein. Laivalle kuljin Thorvaldsenin pikku veneen kanssa. Iltaisin jätin sen osuiskaupan laiturin, josta taas seuraavana aamuna sousin laivalle. Eräänä aamuna isäntä Seppinen tuli vastaan laiturille ja sanoi toivorikkaana: "kuule, katso olisiko kaarien väliin jäänyt sattumoisin yhtään pulloa". Eihän sillä enää ollut mitään jäljellä.

Thorvaldsenin jätti viimeisenä suomalaisena perämies Usko Ivaska 28. syyskuuta 1939.

Syksyllä kävin myös suojeluskunnan harjoituksissa Koivistolla ja olin niin kauan siellä kunnes marraskuun puolella välissä astuin asevelvollisena rannikkotyöstöön. Sota syttyi sitten muutaman viikon kuluttua ja jouduin alokkaana sootaan. Aloitin Härkälä linnakkeella, mutta se ajettiin pian alas ja Tiurisaaren Kokemäkeen tehtiin uusi patteristo. Sieltä tuli perääntymisen Viipurinlahden pohjoispuolelle Säkkipjärvelle. RT2 osaston esikunta oli ollut Koivistolla ja se porukka siirrettiin lahden toiselle puolelle Säkkipjärven rannalle. Siellä olivat RT:n patterit: ensin oli Satamanniemi ja seuravana oli Ristinieni, johon minä jouduin.

Thorvaldsen jäi sodan jaloissa Koivistolle. Se oli viety välirauhan aikana Kronstattiin, missä suomalaiset merimiehet olivat nähneet se jälkeenpäin. Viimeinen tieto on vuodelta 1951. Thorvaldsenin myöhemmistä kohtaloista ei ole tietoa.

Kertomus on koivistolaisesta purjelaivasta s/v Thorvaldsenista, jolla isäni Usko Ivaska on aikoinaan purjehtinut. Laivaa on kutsuttu koivistolaisten merimiesten "koululaivaksi", sillä moni koivistolainen on saanut sillä koulutuksensa merimiehen ammattiin. Tämä kertomus on jatkoa aikaisemmin Koiviston viestissä julkaistuille isäni kertomille tarinoille. Kuvat on 92 vuotiaan Uskon arkistoista. Pienoismallin kuva on s/v Thorvaldsenin pienoismallista, jonka isäni aikoinaan teetti.

Ari Ivaska

Tilausajot ja Ryhmämatkat
14-48 paikkaisilla autoilla
TT MATKAT OY
Tapani Teikari
Pornainen
040-8291824
ttmatkat@pp.inet.fi
www.ttmatkat.com

Koti Floridassa juuret Koivistolla

Voiko olla kauniimpaa, rippipyhä ja aurinkoinen suvisunnuntai? Juhlaa täydensi luonnon suuri juhlahuone, Saimaaseen rajoittuva pihapiiri. Oman lisänsä juhlan arvolle antoi se, että rippilapset olivat saapuneet Suomeen suorittamaan rippikouluun. Se oli iloinen asia koko perheelle ja etenkin koivistolaisille Aila ja Raimo Römpötille. Iloa lisää vielä se, että karjalaisuus on säilynyt polvesta polveen.

Aila ja Raimo Römpötin nuorimaisen, Arjan, työ vei aikanaan Moskovaan. Samaan aikaan montanalainen Alan Horn oli ulkoministeriön komennuksella Moskovassa. Eikä aikaakaan, kun Arja ja Alan sanoivat toisilleen tahdon Lappeen Marian kirkossa. Vihkipappina oli silloinen Lappeen kappalainen, Heikki Svinhufvud (nyk. Luumäen kirkkoherra). Sittemmin Heikki Svinhufvud kastoi Arjan ja Alanin lapset, Aleksin (17 v) ja kaksoiset, Arianan ja Adamin (15 v).

Nyt lapsilla oli rippikoulun käynti Suomessa. Arja Römpötti-Horn kertoi, että Amerikassa rippikoulun käynti on pitkä prosessi. Oli helpompi tulla Suomeen leiririppikouluun. Heidän leiririppikoulunsa oli Kaislarannan leirikeskuksessa, joka sijaitsi lähellä isovanhempien kesäpaikkaa Saimaan rannalla, jossa myös pidettiin rippijuhlat ajatuksella ”Juuret Karjalassa ja Koivistolla”. Nuorten rippipappina oli Lappeen kappalainen Irma Kalke. Ariana kertoi

leirin olleen myönteinen kokemus. Sieltä sai uusia kavereita. Pian sähköpostit kulkevat mantereelta toiselle.

Uudella mantereella

Hornin perhe asui aluksi Kaliforniassa, jossa myös lapset syntyivät. Sittemmin oli muutto Virginiaan ja lopulta on päädytty Floridaan. Aila ja Raimo Römpötti ovat olleet muuttoapuna uudella mantereella. Raimo kertoi muuttoajon kestäneen viisi ja puoli vuorokautta. Tämä matka ei ollut ainut Römpöttien vierailumatka, vaan matkoja on lukemattomia. Niin myös toisinpäin. Arja viiyy yleensä perheineen kolme viikkoa Suomessa. Niihin matkoihin on sisältynyt kotiseutumatkoja Koivistolle ja Karjalaisille kesäjuhlille. Arja on aikanaan Suomessa ollessa tanhunnut ja ollut Karjalan Liiton kesäjuhlilla Koivisto-seuran lippuvartiossa. Myös Floridassa karjalainen toiminta on läheinen asia.

Juuri 17 vuotta täyttänyt Alex saa vuoden kuluttua koulunsa loppuun. Suku houkutti häntä Lappeenrantaan opiskelemaan, mutta hän tähyää taivaalle. Tavoitteena olisi päästä opiskelemaan laivaston lentäjäksi. Opiskelun ohessa aika kuluu jalkapalloharrastuksen parissa.

Myös Ariana pelaa jalkapalloa. Hänen joukkueensa on Gainesville High School Hurricanes. Sen sijaan Adam on mieltynyt La Crosseen, vanhaan intiaanien kehittämään pallopeleihin. Adamin haaveissa on röntgenlääkärin ammatti. Kaksoissisar ei osaa vielä sanoa, mihin ammattiin haluaisi suuntautua.

Arja-äiti on ollut nykyisessä paikassa, Florida Museum of Natural History:n palkkaosastolla kolme vuotta. Alan Horn työskentelee sairaalan Veterans Affairs-tietokoneosastolla.

Kohta rippijuhlien jälkeen on aika lähteä kotimaahan, mutta ensi vuonna Hornit saapuvat taas Suomeen kuin muuttolinnut konsanaan.

Paula Penttilä

Arja Römpötti-Horn perheineen vietti kolminkertaisen rippijuhlan Saimaan rannalla. Aila ja Raimo Römpötillä vuosi onkin sisältänyt monia juhlia; Raimon 80-vuotispäivä, liikkeen 60-vuotisjuhla, Ailan ja Raimon 60-vuotishääpäivä ja nyt lastenlasten rippijuhla.

Adam (vas.), Alex ja Ariana Horn ripille pääsyn jälkeen Lappeenrannan Keskuspuistossa. (Kuva: Aila ja Raimo Römpötin kuva-arkisto.)

Arvi Hilska täyttää 95 vuotta 11.10. Särkisalossa

Merimiehenä, kalastajana ja maanviljelijänä elämäntyönsä tehnyt Arvi Hilska täyttää 95-vuotta Särkisalossa 11.10. 2009. Merkkipäivää juhliitaan la. 10.10 perhepiirissä.

Arvi on Kristian ja Judit Hilskan (os. Seppinen) yhdeksästä lapsesta nuorin ja viimeinen elossa oleva.

Koivistolaisten tapaan Arvi on toiminut monissa ammateissa. Merimiehen uran hän aloitti 13-vuotiaana laivuriveljensä Juhanan (Johanneksen) laivassa. Tuolloin seilattiin Koivistolta ja joskus Saimaaltakin Helsinkiin, kakluuneja lämmittämään. Halonseiluussa Arvi oli 10 kesää.

Talvella elanto hankittiin silakankalastuksessa Suomenlahdella, Seiskarin vesillä, kaminalämmitteisissä Putkissa asuen, tuiskussa ja pakkasessa. Yhtenä 1930-luvun talvena myrsky lohkaisi kalastajien asuinalueen ajelehtivaksi jäälahtaksi. Häntään kiirehtinyt jäänmurtaja Karhu pelasti kalastajat hevosineen kannalleen, muistelee Arvi kalastajan ankaraa ammattia.

Kesä- ja erityisesti talvikalas-

tusta hän jatkoi Särkisaloon vesillä pitkään, pientilan tulopohjan laventamiseksi ja neljän lapsensa koulutuksen turvaamiseksi eri ammatteihin.

Sotien jälkeen hän oli jonkin aikaa rakentamassa sotakorvauslavoja koivistolaisella Holmingin telakalla Raumalla. Nuoruuden merimiehenura jatkui sotien molemmin puolin kauppalavoilla Itämeren ja Länsi-Euroopan liikenteessä.

Sodissa Kannaksella ja Uhtuan suunnalla kahdesti sattunut haavoittuminen ja pysyvä invalideetti johtivat sittemmin alan vaihtoon. Arvi valitsi maanviljelijä ammatin ja alkoi v. 1948 asua Hilikka vaimonsa (os. Rakkola) kanssa Särkisaloon Taamarlan kylästä hankkimaansa Rantaniityn pientilaa, rakennukset alusta asti rakentaen ja lisäämään hankkien.

Tilalla erikoistuttiin karja-

talouteen ja voima-peräiseen sokerijuurikkaan viljelyyn, myöhemmin sikatalouteen, aluksi porsas- sittemmin lihotussikojen kasvattamiseen.

Maanviljelijän ammatti oli kokemistani ammateista mielenkiintoisin. Maanviljelijä on "oma herransa". Työ on raskasta, mutta samalla monipuolista ja luonnonläheistä. Työn onnistuminen on loppujen lopuksi kiinni Luojan ilmoista, tietää Arvi Hilska.

Tämänpäivän maatalous EU-direktiiviviidakossa on entistäkin vaativampi ammatti. Isäntien ja emäntien on oltava monitaitureita. Tuotannon ohella on hallittava myös markkinointi ja erikoistuminen tilalle parhaiten luontuvaan tuotantoon. Maatalouden perus- ja jatkokoulutuksesta onkin pidettä-

Arvi Hilska on luonteeltaan optimisti ja tilanhuumorin viljelijä.

joka on ostanut osan pelloista. Muuten Rantaniity on perheemme vapaa-ajan paikkana, kertoo Arvi.

Hän on ollut leskenä vuodesta 1980 ja asui talvet vuodesta 1993 Salossa. Viimeiset kolme vuotta Arvi on viettänyt elon ehtoota tyytyväisenä Särkisaloon kotoisessa pienessä vanhankodissa.

Arvi on luonteeltaan optimisti, hyväsydäminen lähimmäistensä huomioija, tilanhuumorin viljelijä. Kirjoittaminen Koiviston Viestiin Karjalan ja sota-ajan muistoista oli hänen mieliharrastuksiaan pitkään ja runoja hän lausuu vieläkin mielellään juhlatilaisuuksissa.

Aktiivivuosina Arvi Hilska oli mukana myös kunnallisten ja muiden luottamustoimien hoidossa. Hän toimi mm. Särkisaloon kunnanvaltuustossa, kirkkoneuvostossa ja osuuspankin johtokunnassa, Perniön-Finbyn Osuusmeijerin tilintarkastajana, maanjakotoimitusten uskottuna miehenä ja maataloustuottajien johtokunnassa.

Esko Hilska, kirjoittaja on Arvi Hilskan vanhin poika.

Koivistolla syntyneet naiset luotsaavat edelleen Porvoon Karjalaisia Marttoja.

Porvoon Karjalaisten marttayhdistys perustettiin 11. helmikuuta 1949. Yhdistyksen 60-vuotisjuhla vietettiin juhlavasti 24.4.2009.

Ennen sotia Karjalan Marttapiiri-liitto oli maan suurin, lähes 15000 jäsentä. Sotien jälkeen perustettiin erilliset siirtomarttojen Eteläinen ja Pohjoinen piiriliitto. Niiden toiminta lopetettiin toukokuussa vuonna 1952, kun piiriliitto oli auttanut karjalaiset martat elämisen alkuun uusilla paikkakunnilla ja rekisteröinyt yhdistykset jälleen toimintakelpoisiksi.

Siirtoväen asuttaminen oli vielä kesken, ankara kulutustavaroitten säännöstely ja sotakorvausten määräaikaissuoritukset pitivät talouselämää jännitystilassa. Kun viimeinen sotakorvausjuna 18. syyskuuta 1952 ylitti uuden valtakunnan rajan Vainikkalassa, voitiin huokaista helpotuksesta. Karjalaisilla perheenmännillä oli uusissa kodeissaan toisenlaiset kysymykset etualalla kuin paikallisella väestöllä. Varustettiin ja sisustettiin koteja, muokattiin ja rakennettiin kasvimaata ja puutarhoja.

Porvoon seudulle asettui paljon koivistolaisia. Ei ihme, että naisten keskuudessa syntyi tarve koota yhteen entisten Koiviston kylien marttatoiminnan rippeet. Onneksemme löytyi voimakastahtoisia naisia, jotka ryhtyivät vetäjiksi. Perustajajäseniä olivat Salme Paavilainen, marttakonsulentti Vahvialasta, Liisa Kitula, Eeva Ratia, Tilla Kitula. Muut jäsenet olivat Hilka Vuormaa, Eeva Reiva, varalle Lea Kuusela ja Hilma Sihvonen.

Yhdistyksen 60 vuotisen historian toimihenkilöluettelo on suhteellisen lyhyt. Kuutta ensimmäistä vuotta hoiti kolme puheenjohtajaa, Salme Paavilainen, Tellervo Koivuneva ja Liisa Kitula. Vuonna 1955 puheenjohtajaksi valittiin Annikki Hoikkala 16v

ajaksi, hänen jälkeensä tuli Sanni Pettersson 4v, ja v. 1975 Raija Andersson yht. 15 v, kahdessa jaksossa. Eeva Anttila (Tytärtaari) 13v, vuonna 2003 puheenjohtajaksi valittiin Laura Pyly (Savitaipale), joka 4 vuoden kuluttua täytettyään 80 vuotta halusi jäädä "eläkkeelle" ja nykyinen puheenjohtaja Maija-Leena Leivo sinnittelee kolmatta vuotta. Sihteereistä pestiänsä hoiti Sinikka Tetri 6v, Hilja Karvonen 34v, Kati Salenius ja Maria Ylä-rakkola 5v, Maijaleena Leivo 4v, nykyinen sihteeri on Sirpa Hopeamaa. Sama linja jatkuu rahastonhoitajien kohdalla, ensimmäiseksi Tilla Kitula 8v, Aini Aatola 34v, Aune Lindell 8v, Maijaleena Leivo 4v ja nyt Leila Taponen jatkaa.

Alkuvuosina marttailtoja vietettiin yksityiskodeissa. Vaikka emännät raskaan päivätyön jälkeen olivat uupuneita, jaksettiin kulkea pitkiäkin matkoja saamaan mielen virkistystä. Myöhemmin saatiin kokoontua ja pitää kursseja Osuuspankin kerhotoiloissa aina 1970-luvun lopulle. Silloinen puheenjohtaja oli naimisissa Koivistolta siirtyneen pankinjohtaja Sulo O. Hoikkalan kanssa ja mm. yhdistyksen rahastonhoitajat olivat töissä hänen johtamassaan pankissa. Verkosto oli valmis monipuoliselle yhteistyölle. Hoikkaloiden kodissa pidettiin lukuisia kursseja ja kokoontumisia. Sitten pankki saneerattiin ja muutti uuteen osoitteeseen Rauhankadulle. Martat siirtyivät ahtaalle ja kolkolle Lundintalolle. Nykyisin kokoonnutaan suomalaisessa Seurakuntakodissa.

Toiminnan sisältö on vuosien aikana muuttunut. Kun 60-luvulla saatettiin pitää viikon mittaisia vaateompelu- ja toppatäkkikursse-

ja, jäävät nykyiset kurssit muuttaman tunnin kestoisiksi.

Historia toistaa itseään. Kymmenen vuoden välein marttailtojen suosikkiaiheiksi on noussut kotien selviäminen taloudellisten resurssien vähentyessä. "Pennin venyttäjän käsikirja" on taas suosiossa marttatuotteiden myyntilistalla.

Jäsenistön määrä on vaihdellut ollen korkeimmillaan v. 1961 75 ja alimmillaan v. 1999 27 jäsentä. Tällä hetkellä jäseniä on 48 ja keski-ikä on 68 v, olemme vanhemman naisväen marttayhdistys, mutta yhä vaan nousee juuriltaan karjalaisia jäseniksi, vaikkei se mikään ehto olekaan. Yhdistyksen nimi muutettiin vuonna 1985 ja on nyt Porvoon Karjalaiset Martat.

Vuosittain järjestetään parikymmentä tilaisuutta, sen lisäksi kesä- ja kulttuuriretket. 60 vuotisjuhlaan 24.4.2009 osallistui

Puheenjohtaja Maijaleena Leivo vastaanottamassa Porvoon suomalaisen seurakunnan tervehdyksen rovasti Aino Mäki-Punnolta.

27 marttaa. Kunniajäseniksi kutsuttiin Raija Andersson ja Aune Lindell. Vuosimerkkejä jaettiin 17 kpl. 60-vuotismerkki: Terttu Karvonen ja Raija Andersson.

40-vuotismerkki: Eeva Anttila, Sisko Falck, Aila Savonen, Pirkko Nurmi ja Pirjo Porala.

25-vuotismerkki: Terttu Turkki, Lahja Sepäntalo, Salme Ristola ja Pia Anttila. 10-vuotismerkki: Laura Pyly, Marja-Liisa Karhu, Kaarin

Hopeamaa Ritva Ranta, Helka Vehviläinen Sinikka Vilenius.

Tietolähteenä on käytetty Manja Haltian laatimia Marttatoiminta 1899-1949 ja 1949-1974 julkaisuja.

Terveisin vuonna 1943 Koiviston Tervahartialassa syntynyt evakkotyttö
Maijaleena Leivo,
Porvoon Karjalaiset Martat ry
puheenjohtaja

Kuvassa istumassa vas. Aune Lindell ja Raija Andersson. Seisomassa vas. Sisko Falck, Aila Savonen, Pirjo Porala, Terttu Turkki, Terttu Karvonen, Salme Ristola, Eeva Anttila, Lahja Sepäntalo, Pirkko Nurmi, Marja-Liisa Karhu, Helka Vehviläinen ja Sinikka Vilenius. Kuvasta puuttuvat Laura Pyly ja Ritva Ranta.

Venäläiset kärvensivät esi-isäni nuotiolla v. 1710

Eräällä Koivisto-juhlilla Vilho Laine (1923-2008) totesi sisarelleni Airalle, että hän ja me olemme sukulaisia. Tieto oli meille uusi, mutta olihan Vilho toki oikeassa. Hänen teettämästänsä sukututkimuksesta, josta saimme kopion, selvisi, että Vilhon isänisä Aatami Hiiri ja meidän äidinisä Jooseppi Tammela (vuoteen 1916 Hiiri) olivat veljeksiä.

Tutkimuksessa selvitettiin Kontto/Hiiri suvun vaiheita ja päätettiin aina 1500-luvun lopulle, jota tutkimuksen tekijä (Heljä Pulli/Karjalainen Kulttuurikeskus) pitää harvinaisena, sillä useimmiten tiedot loppuvat isonvihan johdosta 1600-1700-lukujen vaihteen tienoille.

Kontto-suku (alkuaan Kontu) saapui Johanneksen Kaijalaan noin vuonna 1590 luultavasti Jääskestä. Tutkijan mukaan suvun kantaisän, Hannu Konton, voitaisiin olettaa syntyneen 1570 tienoilla. Sukunimi Kontto muuttui Hiireksi 1700-luvun puolessa välissä.

Tutkimuksesta selviää, että esi-

polvissamme on elänyt 1600-luvun lopussa ja 1700-luvun alkupuolella mies, joka mainitaan suomalaisissa historiankirjoissa Viipurin piirityksen ja valtauksen yhteydessä.

Kyseessä on Eerikki Ristonpojan, syntynyt viimeistään noin 1630, poika Matti (Matz) Kontto, joka mainitaan Viipurin pitäjän henkikirjoissa (sisältää Kakin kappelin) vuodesta 1676. Henkikirjojen mukaan hän oli talollisena Kaijalassa vv. 1693-1706. Matin puoliso mainitaan henkikirjoissa 1688-1706.

Venäjähen hyökkäsi maaliskuussa 1710 Viipuria vastaan kuljettaen joukkonsa Koiviston kohdalta Viipurinlahden yli, piiritti Viipuria ja valloitti kaupungin kesäkuussa 1710.

Hyökkääjä käyttäytyi varsin

julmasti ja Karjalan kansan kärsimykset olivat suuret. Suuri osa virkamiehistöä ja säätyläisiä, myös joukko varakkaampia talonpoikia pakeni Ruotsiin. Turun akatemian matematiikan professori Lauri Tammelin kuvasi maanpaossa Ruotsissa vuonna 1717 julkaisemassaan almanakassa venäläisten Viipurin piirityksen aikana tekemiä tihutöitä. Hän kirjoittaa, kuinka venäläiset sitoivat Johanneksen Kaijalassa asuneen talonpojan Matti Konton kädet ja jalat yhteen ja ripustivat hänet vartaassa tulen päälle, jotta hän tunnustaisi rahakätkönsä. Selkä paloi karrelle, mutta hän ei tunnustanut, jolloin venäläiset päästivät hänet vartaasta ja kiskoivat tukasta kiinnipitäen edestakaisin kovalla hangella, jotta tuska olisi vielä suurempi kun

palanut hankautui pois. Tämä aikalaisen kuvaus tapahtumista on siirtynyt historiankirjoihimme.

Uskon, että nuotiolla vuonna 1710 kärvennetty mies on sama Matti, josta henkikirjoissa on maininta: "talollinen Kaijalassa vv. 1693-1706", vaikka vuosiluvuissa onkin neljän vuoden ero. Tutkijakin mainitsee saatekirjeessään poimineensa tietoja henki- ja maakirjoista muutaman vuoden välein ja ennen kaikkea, ison ja pikkuvihan johdosta seuraava asiakirja vuoden 1706 jälkeen, mitä hän on voinut hyödyntää, on Johanneksen pitäjän syntyneiden luettelo vuodelta 1732.

Tämän johdosta en varustanut otsikkoa kysymysmerkillä.

Hannu Veijalainen

70 vuotta sitten yhteiskoulun aloittaneiden oppilaiden luokkakokous Lahdessa

Koiviston yhteiskoulun, 1944 viidennen luokan raskas opintie.

Neuvostoliiton hyökkäys 1939 katkaisi Koiviston yhteiskoulun toiminnan Koivistolla 70 vuotta sitten.

Luokkani aloitti keskikoulun Koivistolla syksyllä 1939, luokanvalvojamme oli rehtori Hilda Myyryläinen. Juuri kun opinnot olivat päässeet hyvään alkuun, koulumme ulko-ovessa oli lokakuun 6 päivänä 1939 ilmoitus: ”Koulu suljettu toistaiseksi!” Tämä sulkeminen oli kuitenkin lopullinen.

Neuvostoliiton aluevaatimukset ja sotilastukikohtineet sekä esim. Koiviston kauppalan yläpuolelle usein ilmaantuneet punatähtiset lentokoneet, enteivät Neuvostoliiton hyökkäystä. Viranomaiset aloittivat varmuudeksi siviilien evakuointia. Talvisota syttyi.

Talvisodan jälkeen ilmoitettiin, että koulumme opetus jatkuu Haminassa ja toiminta alkaa elokuun alussa 1940. Me, eri puolilta Suomea kootut evakkooppilaat, saavuimme jatkamaan opiskelua. Asuntojen löytäminen oppilaille merkitsi paljon järjestelyjä ja hyvää sopeutumiskykyä. Pääasia oli, että koulutyö jatkui näissä vaikeissa olosuhteissa. Koiviston Yhteiskoulun maistereille on monen oppilaan kiitollisuus saadusta kirjeopetuksesta ennen kuin he saivat asunnon Haminassa. Koiviston Yhteiskoulun siirto Haminan 1940, oli rehtorimme Hilda Myyryläisen tarmokkaan ja taitavan toiminnan tulos.

Koiviston Yhteiskoulun, Haminan Yhteislyseon ja Kouluhallituksen kanssa oli sovittu 6.6.1940 em. koulujen siirtymisestä yhteistyöhön – samat tilat ja samat luokahuoneet otettiin käyttöön vuorotellen molemmille koululle.

Luokkamme oppilaille tapahtui opintiellä monenlaisia mieleen painuneita tapahtumia:

Kun koulun kesäloma alkoi 1941, lähdin Korkeakoskelle mummoni evakkopaikkaan. Korkeakoskella koottiin tykistöpatteristoa rajalle lähettämistä varten. Katselin kansakoululle kerääntynyttä sotilasjoukkoa ja halusin päästä mukaan. Kysyin joukon komentajaa ja pääsin hänen puheilleen. Kerroin, että olin jo Koivistolla ollut SK-poikana lähettinä 1939. Komentaja majuri Lagerlöf ilmoitti, että alaikäisyyden johdosta minulla pitää olla holhoojan suostumus tulla tähän joukko-osastoon. Kirjoitin todistuksen itse, siinä annettiin lupa mennä lähiksi Järeä Patteristo 3376 joukko-osastoon. Selostin, että suostumus on muodollisuus, en joudu vaarallisiin paik-

koihin. Mummo allekirjoitti luvan, ja todistajaksi tuli äidin veljen vaimo Ella Simola. Menin majuri Lagerlöfin luokse mummoni suostumus mukana, selostin äidin ja isän olevan Haminassa, mutta ovat niin isänmaallisia, että ovat mummon kanssa samaa mieltä. Majuri Lagerlöf ilmoitti, että hyväksyy minun ratsulähetiksi. Hevostuntemukseni olin hänelle selvittänyt. Pienen kokoni johdosta minulle jouduttiin räätälöimään koko sotilasaraste. Kannukset hankin itse. Sain ampuakoulutuksen Terni-kiväärillä, ja opetuksen arvomerkeistä ja sotilallisesta käytöksestä. Kaikki suoritin n. viikossa. Lähetin luokkakaverilleni, Väinö Luukkoselle kirjeen heti kun olin hyväksytty lähetiksi ja pyysin häntäkin tulemaan mukaan. Neuvo Väinö (Väni) pyytämään vanhemmiltaan lähettitehtäviä varten suostumuksen. Väni sai suostumuksen ja pääsi myös mukaan ja sai saman opetuksen. Minulle, 12 v ja Vänille 13 v annettiin sama koulutus ja varusteet.

Kun joukko-osastomme saapui Talvisodan pakkorajalle Laikon rautatiepysäkin kohdalle tykit purettiin junasta ja saimme hevosemme satuloineen.

Jatkosota syttyi

Etenemisemme alkoi Neuvostoliiton valtaamaan maahamme. Kuolleita ja haavoittuneita oli nähtävillä monena päivänä, niin omia kuin Neuvostoliiton sotilaita. Suoritimme kaikki annetut tehtävät niin päivällä kuin yöllä. Mieli oli hyvä, kun sai olla auttamassa isänmaata, Karjalamme takaisin saamiseksi. Kuukausi rintamalla etenevissä joukoissa päättyi ylipäällikkö Mannerheimin käskyyn alaikäisten poistamispakkoon rintamajoukoista.

Haminassa oli mukava kävellä sotilaskampeissa kannukset saappaissa helisten. Koulu alkoi vasta syksyllä, marraskuun 23 päivänä. Tulihan koulutauko käytettyä isänmaan hyväksi tavoitteena saada kotipaikka takaisin. Vuosi 1942 merkitsi luokallemme lähes rauhanomaista opiskelu- ja asuntolaelämää. Suruviestejä tuotiin moneen taloon, kun jonkun läheinen oli kaatunut. Vuosi 1943 kului lähes samoissa merkeissä.

Vuosi 1944 muodostui paitsi koulullemme, myös koko Suomelle erittäin raskaaksi, suuria uhrauksia vaativaksi vuodeksi. Alkuvuodesta kutsuttiin luokastamme 1926 syntyneet pojat armeijaan.

Heitä oli viisi. Heistä eräs oli hyvä uintikaverini Reijo Toivonen, joka oli kaatunut Teikarin saarta puolustaessaan.

Helsingin suurpommitus, 7 päivänä helmikuuta 1944 merkitsi sitä, että kaikki eteläisen rannikon koulut päätettiin sulkea. Kiireisten suunnitelmien ja päätösten jälkeen kouluhallitus hyväksyi koulumme sijaintipaikaksi Sippolan. Meidän luokkamme muuttopäiväksi Haminasta osui helmikuun 28 päivä.

Koulu- ja oppilaskoti evakuoitiin sovittuun aikaan luokkamme avustuksella. Lähes sadan hengen kodin siirtäminen Sippolan pieneen kirkonkylään oli vaativa ponnistus samoin kuin majoituksen järjestäminen heille. Muuttokuormiin piti mahtua 85 sänkyä, makuupatjoja, oppilaiden henkilökohtaiset tavarat, talous-, keittiö- ja ruokailuvälineet. Mukaan oli myös saatava talveksi varatut perunat, juurekset ja muut elintarvikkeet; kuten 2,5 sikaa ja polttopuita. Siirron aikana lumi-pyryssä yksi lumeen juuttunut autokuorma oli purettava tielle. Tavarat jouduttiin kuljettamaan rekipelillä perille.

Opiskelutilat oli saatu Sippolan kirkonkylän kansakoulusta. Yksi luokka työskenteli yläkerran luokahuoneessa, yksi veistosalissa, yksi eteisessä ja yksi kiertolaisena. Ruokailu tapahtui Maritta-talossa sijaitsevassa oppilasruokalassa luokittain; muonavahvuus kohosi 150 henkeen.

Luokkamme opiskelu oli keskeytyksissä vain muuton ajan. Koulutyö Sippolassa päättyi 20.5.1944, jolloin välillä kaaosmaiseksi muodostunut koulutyö saatiin vietyä päätökseen. Luokkaretki tehtiin Viipurin ja Koivistolle toukokuun 12 -14 päivinä. Tämän jälkeen vain runsaan kuukauden kuluttua Neuvostoliitto valloitti Koiviston uudelleen.

Heti koulun loputtua otimme pestin: Auvo Pönni, Urpo Leskinen ja minä rahtilaivojen miehistöön, kaikki eri laivoihin. Itse sain olla mukana kesäkuun puolivälissä 1944 hakemassa Saksasta ammus- ja muuta sotakalustoa, jota tarvittiin Neuvostoliiton suurhyökkäyksen torjumiseksi.

Kaija Sirkiä tuli heti koulun jälkeen ilmavalvonta-lotan tehtäviin Koivistolle. Lotan tehtävissä toimi myös Riitta Ahonen. Aila Hollming oli myös lotta ja osoitti erityistä rohkeutta järjestäessään siviilien evakuointia Koivistolta, koska vihollinen oli jo katkaissut maantieteydet vielä valloittamattomaan Suomeen. Lieneekö ollut viimeinen siviili (lotta), joka

IV luokka 1943, eturivissä opettajat ja oppilasasuntolan johtaja

Luokkakokous Haminassa 1981; 15 luokkalaista ja luokanvalvoja Myrskyläinen

Vuoden 1944 Koiviston Yhteiskoulun, viidennen luokan luokkakokous Lahdessa 08.7.2009, 11 osanottajaa (vas > oik). Osalle 70 vuotis-tapaaminen Koiviston Yhteiskoulun aloittamisesta. Kaikille 65 -vuotista-paaminen koulun päättymisestä.

Aila Salo o.s. Hollming
Sirkka Thore o.s. Tairamo (aiemmin Taberman)
Reino Raitasaari
Kaija Raitasaari, o.s. Sirkiä
Martta Voigt, o.s. Valtti
Eeva Sisko Kurki
Terttu Laaksonen, o.s. Laihia
Taisa Kultanen, o.s. Liedert
Saara Laherto, o.s. Rytkö
Helvi Ruuskanen, o.s. Peussa
Veikko Ilmasti

Osuuskaupan laiturilta astui evakuointialukseen.

Näyttää vahvasti siltä, että luokkamme kuin kiertokoulua käyneenä, monien vaiheiden ja vaikeuksienkin jälkeen, on hitsautunut niin lujasti yhteen, että oppilaat haluavat tavata toisiaan jopa vuosittain. Näin on jatkunut jo vuosikymmenien ajan.

Monet luokkalaisistamme, 65 vuotta sitten Koiviston yhteiskoulun päättäneet, ovat jo siirtyneet pois tästä ajasta, joka onkin muistutus elämämme rajallisuudesta.

Teksti ja kuvat
Veikko Ilmasti

Takasivun sarjakuva ja historiantietoja:
Aila Salo

KOIVISTON AUTO

www.koivistonauto.fi

Onnitteluit' ja muistamissii'

Muista ystävääsi ilmoituksella.

Tällä palstalla julkaisemme onnitteluja. Ilmoitus kuvallisena 6e. Aineisto digitaalisena otsikolla: Koiviston viesti/onnittelut, osoitteeseen: studio@salokanneltoivonen.fi. Muussa tapauksessa disketti, CD-levy tai valokuva osoitteeseen: Studio Salokannel & Toivonen, Hämeenkatu 5, 15110 Lahti.

Tekstiä voit liittää mukaan 90 kirjaimen verran. Kuvien lähetyksellä omalla vastuulla. Kuvat palautetaan vain jos mukana on osoitteellinen kirjekuori postimerkkeineen.

Tääl' tapahtuu

Koiviston Kaukiaisten sukuseura

Tervetuloa kaikki vuotuisen sukutapaamiseen Kanneljärven Opistolle Lohjalle lauantaina 3. lokakuuta kello 10 - 15.

Osanottomaksu on 16 euroa, sisältäen lounaan, tulo- ja päätöskahvin sekä mahdollisuuden saunomiseen.

Ilmoittaudu 28. syyskuuta mennessä Risto Kaukiaiselle joko 040-733 8949 tai sähköpostitse risto.kaukiainen@pp2.inet.fi

Tervetuloa
Hallitus

Turun ja ympäristön Koivistolaiset

Naiset kokoontuu Kajuutassa 5.10. klo 13
Jaalamiehet 8.10. 15.10 ja 29.10
Lokakuun Kajuuttailta pidetään poikkeuksellisesti jo tiistaina 13.10. klo 17.

Koivisto Seuran ja koivistolaisten kylä-, suku- ja pitäjaseurojen yhteinen keskustelutilaisuus yhteisellä ruokailulla

10.10.2009 Vanha-Moision seuratalolla Porvoossa klo 12.00

Opistomme järjestää tänä syksynä ohjelmaa yhteistyössä Uudenkaupungin Karjalaisseuran (Martta Nurmi) kanssa, alla ennakkotietona ensi maanantaina ilmestyvän ohjelmamme tietoja:

Karjalainen perinnepiiri

Vakka-Suomen alueen karjalaisten perinnepiiri kokoontuu syksyllä neljä kertaa, mukaan toivotaan henkilöitä, joilla on henkilökohtaista kokemusta evakkoon lähdöstä. Myös oman murteen säilyttämisestä kiinnostuneet ovat tervetulleita. Kokoontumispäivät ovat tiistaisin 6.10., 20.10. (tämä voi olla myös joku muu päivä samalla viikolla) ja 3.11. sekä 24.11. Pohitullin koululla Uudessakaupungissa (osoite Pohjoistullitie 3).

Suomi jäi talvisodassa yksin - vai jäikö?

luento tiistaina, 20.10. klo 18 - 20.15

Talvisodan syttymisestä tulee 30. marraskuuta kuluneeksi 70 vuotta. FT Pirkko Kanervo käsittelee luennossaan Suomen talvisotaa sen kansainvälisissä yhteyksissä ja käy läpi kysymyksiä siitä, miten ja miksi vuosikymmeniä kestänyt usko Suomen yksinjäämiseen syntyi ja perusteita, jotka osoittavat yksinjäämisen vain myytiksi. Luento on Pohitullin koululla Uudessakaupungissa, ennakkoon voi ilmoittautua osoitteessa www.vakkaopisto.fi (kohta ilmoittautuminen) tai soittamalla opiston toimistoon p. 02 8451 5266. Ilmoittaudu 6.10. mennessä.

Koivisto-Säätiö jakaa avustuksia ja stipendejä

Niitä ovat oikeutettuja hakemaan henkilöt, jotka asuivat v 1939 tai v 1944 Koiviston kunnassa tai Koiviston kauppalassa ja heidän jälkeläisensä. Hakemukset on toimitettava lokakuun 31. päivään mennessä osoitteella: Koivisto-Säätiö, c/o Pertti Hoikkala Vanha Veckjärventie 11, 06150 Porvoo.

Avustuksia ja stipendejä voidaan myöntää erilaisiin tarkoituksiin, jotka koskevat Koivistoa, koivistolaisuutta, Koiviston historiaa, Koivistoa koskevaa kirjallista työtä, taidetta, taloudellista ja henkistä kulttuuritoimintaa, sekä elinkeinoihin, maatalouteen, merenkulkuun, laivanrakentamiseen, kalastukseen, satamatoimintaan jne. liittyvien perinteiden ja tapojen tutkimiseen ja julkaisemiseen.

Opintoavustusta myönnetään korkeakouluissa opiskeleville. Muita avustuksia voidaan myöntää erikoistapauksissa.

Hakemuksissa pitää selvittää:

1. hakijan nimi, syntymäaika ja -paikka, hakijan omakätinen allekirjoitus.
2. todistus koulusta jossa opiskelee.
3. vanhempien ja esivanhempien nimet niin pitkälle, että heidän koivistolaisuutensa voidaan todeta ja missä kylässä he asuivat vv. 1939 ja 1944.
4. pankkitiedot, minne mahdollinen avustus voidaan lähettää.

Hakemuksen liitteenä tulee olla virkatodistus, josta selviää hakija ja hänen vanhempansa.

Opintoavustusta Koivisto-Säätiöltä voi saada vain yhden kerran.

Myöhästyneitä hakemuksia ei käsitellä.

Kirjattuina lähetettyjä anomuksia ei noudeta postista.

Koivisto-Säätiön hallitus

